

Flexibelt lärande, IT och demokrati

Redovisning av NVL-projekt
Stockholm november 2006

1. Inledning

Under perioden augusti 2005 till november 2006 har ett projekt i syfte att pröva och utveckla en modell för fortbildning i flexibelt lärande för vuxenpedagoger i Norden med inriktning mot demokrati och aktivt medborgarskap genomförts. Följande rapport är en redovisning av projektet.

2. Bakgrund

Informationsteknologin erbjuder nya möjligheter för distansutbildning och flexibelt lärande. Folkbildningen har därigenom möjligheter att utvecklas och nå nya målgrupper. Informationsteknologin erbjuder också nya möjligheter för samverkan, nätverksbyggande och demokratidialog.

Inom den svenska folkbildningen har det sedan mitten av 1990-talet pågått ett utvecklings- och kunskapsbildningsarbete kring flexibelt lärande. En omfattande projekt- och fortbildningsverksamhet har genomförts. Nationellt centrum för flexibelt lärande, CFL, erbjuder idag ett brett fortbildningsprogram på distans för pedagoger inom folkbildningen.

Resultatet av CFL:s kunskapsbildningsarbete har fortlöpande publicerats i olika rapporter, i antologin *Folkbildning.net* och i nättidskriften *Nät och bildning*.

Olika försök har gjorts för att också utveckla former för gränsöverskridande folkbildning. Ett exempel på detta är EU-projektet Adult Study Net som bedrevs under åren 2001-2003 på initiativ av Folkbildningsrådet. Ett annat exempel är EU-projektet *A wealth for Europe - Activating an educational wealth for Europe through Citizens' Initiatives and Adult Education* där en virtuell studiecirkel kring europeisk demokrati genomfördes som en del av projektet med deltagare från Sverige och Rumänien.

Med bildandet av NVL skapades förutsättningar för att utveckla samverkan inom Norden kring flexibelt lärande.

Tollare folkhögskola i Nacka, Sverige, har sedan 1997 arbetat med utveckling av flexibelt lärande och bedriver idag en omfattande verksamhet med distanskurser och nätbaserade lärgemenskaper. Pedagoger från Tollare har under flera år varit engagerade i CFL:s och Folkbildningsrådets utvecklingsarbete. Tollare deltog även i det ovan nämnda EU-projektet och har tidigare också deltagit i andra EU-projekt som *School for life*.

Detta är bakgrunden till att Tollare folkhögskola efter samråd med representanter för CFL, Folkbildningsrådet och VSY tog initiativ till att söka medel för att i projektform pröva att utveckla former för gränsöverskridande folkbildning inom Norden.

3. Syfte

Syftet med projektet var att pröva och utveckla en modell för fortbildning för flexibelt lärande inom folkbildningen och vuxenutbildningen i Norden och bidra till gränsöverskridande samverkan.

Syftet var också att pröva IT-baserade utbildningsmetoder för att främja aktivt medborgarskap, demokratiskt deltagande, öka tillgång till utbildning, integration och jämlikhet.

4. Mål

Målet har varit att skapa en modell för fortbildning för folkbildare och vuxenpedagoger i flexibelt lärande inom i Norden.

5. Uppläggning

Projektet har pågått från augusti 2005 till december 2006 i tre faser.

- Förberedelser av pilotförsök hösten 2005.
- Genomförande av pilotförsök våren 2006.
- Genomförande av fortbildning hösten 2006.

Projektet redovisas i samband med Nordiska Ministerrådets DEMOS-konferens i Stockholm november/december 2006.

6. Projektorganisation

Projektansvarig

Tollare folkhögskola har varit ansvarig för projektet. Projektledare har varit Staffan Hübinette, lärare vid Tollare folkhögskola.

Referensgrupp

En referensgrupp har arbetat under hösten 2005 och våren 2006. Referensgruppen har bestått av Johanni Larjanko (VSY, Finland), Ingemar Svensson (CFL, Sverige), Björn Garefelt (Folkbildningsrådet, Sverige), Elisabeth Kempe (Studiefrämjandet, Sverige) och Sigrún Magnúsdóttir (Island). Vid referensgruppens inledande möte deltog även Antra Carlsen (NVL).

7. Modell och uppläggning

Form

Den virtuella plattformen i projektet har varit Folkbildningsnätet/FirstClass. Pilotcirkeln omfattade 60 timmar under 12 veckor. Den efterföljande cirkeln omfattade 50 timmar under 10 veckor.

Innehåll

Cirklarna har innehållit tre teman:

- Begrepp, synsätt och erfarenheter kring nätbaserat lärande.
- Dialogkompetens. Studiecirkeln, mötet och det demokratiska samtalet på nätet.
- Nätet som arena för demokratiska processer och aktivt medborgarskap.

Syftet har varit att både ge en möjlighet att praktiskt pröva den virtuella samtalsbaserade studiecirkeln metodik och utbyta tankar och erfarenheter kring flexibelt lärande och aktivt medborgarskap i perspektivet av IT. (Se vidare i bifogad kurspresentation och inbjudan.)

Metodik

Modellen för cirklarna/kurserna har utgått från den samtalsbaserade studiecirkeln metodik i virtuell form. Kommunikationen och dialogen har skett asynkront (ej i realtid). Deltagarnas erfarenheter och egna bidrag till samtalet har varit utgångspunkten. Även artiklar har används som underlag för samtalet. De olika temana har behandlats under olika perioder och därefter sammanfattats.

Kursledning

Kursledningen har bestått av Staffan Hübinette och Ulrika Knutsson, som är lärare vid Åsa folkhögskola, Sverige. Mentor i projektet har varit Ingemar Svensson, CFL.

8. Genomförande

Rekrytering – deltagare

Målsättningen har varit att få deltagare från alla nordiska länder. Marknadsföringen av cirkelorna har skett via olika folkbildningsorganisationers hemsidor och genom personlig marknadsföring genom projektets nätverk. Projektet presenterades även vid DEMOS-konferensen i Köpenhamn 8-11 februari 2006, vid Netlearning-konferensen i Ronneby 8-10 maj 2006 och i nättidskriften Nät och bildning.

Till pilotcirkeln anmälde sig 20 deltagare. Från Sverige anmälde sig 10, Danmark 5, Island 2, Finland 2 och Norge 1. För att ha en någorlunda jämn balans i gruppen antogs endast 6 av de 10 svenskar som sökt. Cirkeln startade därför med 16 deltagare. Fem av dessa avbröt cirkeln. En deltagare blev akut sjuk och sjukskriven på heltid. Tre andra deltagare uppgav deltidssjukskrivning i kombination med tidsbrist som en följd av detta som orsak. För den femte deltagaren var orsaken oklar. Av dem som avbröt var två danskar, en islänning, en finländare och en norrman. Antalet svenskar blev därför trots allt oproportionerligt stort.

Till den efterföljande cirkeln under hösten 2006 anmälde sig 8 deltagare, varav 6 svenskar, 1 finländare och 1 dansk. Av dessa avbröt den danske deltagaren.

Resultatet motsvarar inte de förväntningar som ställdes upp. Positivt är att två cirklar har genomförts. Så långt har projektets målsättning uppfyllts. Positivt är också att pilotcirkeln lyckades rekrytera deltagare från flertalet nordiska länder.

Men att fem deltagare avbröt pilotcirkeln och att den efterföljande cirkeln endast rekryterade två deltagare utöver de svenska deltagarna och varav en avbröt cirkeln måste se som, om inte ett misslyckande, så ändå ett problem.

Hur detta kan förklaras är inte lätt att svara på. I referensgruppens analys har tre möjliga och bidragande förklaringar framförts.

En förklaring kan vara att de kanaler för marknadsföring som valdes inte var tillräckliga och att informationen därför inte nådde tillräckligt många. Men hur många som nåtts av informationen och hur den uppfattats och mottagits är svårt att veta.

En annan förklaring kan vara att en del av deltagarna trots informationen inte helt insåg vad cirkeln skulle komma att kräva och att man överskattat sitt tidsutrymme, vilket inte är ovanligt när det gäller nätbaserat lärande. Till detta kommer i några fall sjukdom och sjukskrivningar.

Ytterligare en förklaring kan vara att denna form för samtalsbaserat flexibelt lärande är mer etablerad i svensk folk- och vuxenutbildning än i andra nordiska länder. Åtminstone var detta den förklaring den isländske och de danska deltagarna gav för det låga isländska respektive danska intresset. Det kan därför också vara möjligt att cirkeln i något fall inte motsvarat vad deltagarna förväntat sig.

Erfarenhetsutbytet

Ser vi till den diskussion och det utbyte som pågått i cirkelorna är resultatet mer positivt och syftet med projektet uppnått. Olika synsätt och erfarenheter av flexibelt lärande har diskuterats. Inte minst har begrepp kring flexibelt lärande, e-learning, etc och olika användning av dessa diskuterats. Likaså har olika synsätt och erfarenheter av aktivt

medborgarskap och IT:s roll och folkbildningens/vuxenutbildningens möjligheter för att främja demokratin diskuterats.

Kursmodellen

Syftet med projektet har varit att pröva och utveckla en fortbildningsmodell för pedagoger inom folk- och vuxenutbildningen i Norden för att både främja utvecklingen av det flexibla lärandet och IT som verktyg i demokratiutvecklingen. Ett syfte har också varit att främja en gränsöverskridande dialog kring demokrati och aktivt medborgarskap.

Kursmodellen bygger på en enkel yttre ram och form och ett innehåll kring tre teman. Den bygger på den samtalsbaserade studiecirkelns grupporienterade metodik så som den är beskriven i bl a antologin Folkbildning.net.

Den bygger således inte på självstudier och färdigt kursinnehåll. Deltagarnas aktivitet, bidrag och dialog formar innehållet. Modellen bygger på en kursledning med erfarenhet av denna metodik. Men modellen kan modifieras och anpassas efter olika förutsättningar. Den bör dock inte göras mindre till sin omfattning och längd, däremot kan både omfattning och längd öka och innehållet breddas eller fördjupas.

9. Erfarenheter och slutsatser

Projektet har lyckats såtillvida att de planerade cirklarna har genomförts. Pedagoger från olika nordiska länder har deltagit och mötts i en virtuell fortbildning. Olika erfarenheter av och perspektiv på flexibelt lärande och IT:s möjligheter i demokratiutvecklingen har diskuterats.

Men problem och svårigheter har också funnits. En svårighet har som redovisats ovan varit rekryteringen av deltagare. Det är uppenbart att denna form för flexibelt lärande har en starkare ställning i Sverige och svensk folkbildning än i andra nordiska länder. En vanligare form för flexibelt lärande förefaller där att vara webbaserade självstudiematerial. Skillnaden kan möjligen förklaras av att i Sverige gavs redan i mitten av 1990-talet ett relativt omfattande statligt ekonomiskt stöd till folkbildningen för utveckling av just det flexibla lärandet. Tidigt gjordes också inom folkbildningen ett pedagogiskt vägval där just det dialogbaserade och grupporienterade flexibla lärandet blev folkbildningens väg till skillnad mot universiteten och den kommunala vuxenutbildningen. Förutsättningarna mellan de olika nordiska länderna skiljer sig därför åt.

Det hade sannolikt därför varit en fördel att lägga mer tid och energi i inledningsskedet på att bättre undersöka förutsättningarna, föra en dialog med och förankra idén om projektet i olika organisationer och institutioner. Detta hade möjligen kunnat skapa ett större intresse.

Modellen kommer att beskrivas och finnas tillgänglig och fri att använda. För att den ska användas krävs dock två förutsättningar. Det måste finnas individer, institutioner och organisationer som är intresserade av och beredda att avsätta tid, delta och arbeta med detta. Det måste också finnas vissa ekonomiska förutsättningar, d v s finansiering av kursledning.

10. Spridning

En beskrivning av kursmodellen görs med utgångspunkt från erfarenheterna från projektet. Beskrivningen görs tillgänglig genom information på folkbildningens olika gemensamma informationsplatser och på olika nordiska informationsplatser och kan fritt användas.

Bilaga: Inbjudan till fortbildningscirkeln.